

УДК 911.3:[379.851+338.482]

**РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ ТУРИСТІВ
В КОНТЕКСТІ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Романів О.Я.¹, Яроменко О.В.², Токар О.І.²

¹*Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне*

²*Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені акад. С. Дем'янука, м. Рівне*

У статті охарактеризовано потужність та територіальну організацію засобів розміщення туристів у Рівненській області. Встановлено райони, у яких недостатній розвиток індустрії засобів розміщення обмежує використання туристсько-рекреаційного потенціалу. Розроблено пропозиції по удосконаленню мережі засобів розміщення.

Ключові слова: туристсько-рекреаційні ресурси, засоби розміщення, туристська інфраструктура

Важливими елементами в структурі туризму, що становлять матеріально-технічну базу галузі й визначають склад, особливість і якість туристського продукту, є засоби розміщення, високий розвиток яких здатний збільшити в'їзний потік туристів і, навпаки, низький їх розвиток може стати причиною зниження туристської активності і спаду конкурентоспроможності туристсько-рекреаційного потенціалу регіону. Тому дослідження, що дозволяють виявити основні проблеми, пов'язані із розвитком мережі засобів розміщення туристів як фактору раціонального використання туристсько-рекреаційних ресурсів регіону, є актуальними.

Систему закладів розміщення туристів формують об'єкти, що регулярно або час від часу надають споживачеві послуги з тимчасового розміщення. Відповідно до [1] розрізняють засоби колективного та індивідуального розміщення. До колективних засобів віднесено 31 вид об'єктів (готелі, агроготелі, бази відпочинку, будинки відпочинку, мотелі, профілакторії, санаторії та інші), у переліку індивідуальних засобів розміщення – 12 позицій (бунгало, гостьова кімната, гостьова квартира, дача, котедж, сільський будинок та інші) [1]. В останні роки сплеск зацікавленості проблемами розвитку засобів розміщення був спровокований підготовкою туристської інфраструктури до проведення в Україні Євро-2012. Досліджуючи регіональні аспекти розвитку індустрії розміщення, більшість авторів пріоритетного значення надають проблемам готельного господарства, оцінюючи кількість та місткість закладів, рівень забезпеченості регіонів їх потужностями, відповідність якості послуг стандартам тощо. Проте досліджень такого плану для Рівненської області проведено не було.

Засоби розміщення включають у систему туристсько-рекреаційних ресурсів (надалі – ТРР) території, оскільки вони можуть не тільки виступати нічліжною базою туризму, а й створювати свій власний повноцінний туристський продукт. Теоретико-методологічні аспекти оцінювання ТРР висвітлені у працях Багрової Л.,

Багрова К., Преображенського В. [2], Бейдика О. [3], Крачила М. [4], Любіцевої О. [5], Мироненка М. й Твердохлебова І. [6], Стафійчука В. [7], Руденка В. [8], Яковенко І. [9] та інших. Вони лягли в основу дослідження туристсько-рекреаційного потенціалу України в цілому [3] та окремих регіонів. Комплексне вивчення ТРР Рівненської області здійснене Токарем О. [10]. Результати проведеної оцінки знайшли своє продовження у даному дослідженні.

Для Рівненщини, яка володіє значною кількістю атракцій, але не має стійкого туристського іміджу, важливо сформувати таку туристську інфраструктуру, яка би створювала умови для просування й споживання регіонального турпродукту. Чільне місце у такій інфраструктурі повинні зайняти засоби розміщення туристів.

Мета дослідження – з'ясувати внутрішньорегіональні особливості розвитку індустрії засобів розміщення у відповідності до природного та історико-культурного туристсько-рекреаційного потенціалу Рівненської області.

Найвищий природний потенціал ТРР властивий північним районам (Зарічненському, Рокитнівському, Березнівському) завдяки багатству лісових та водних ресурсів, поширенню унікальних болотних ландшафтів (заболоченість варіює від 40 % на півночі до 2-3 % на півдні області), високій естетичній привабливості регіонального ландшафтного парку "Надслучанська Швейцарія". У південному напрямку потенціал природних ТРР знижується, і найнижчим є у Млинівському, Радивилівському, Здолбунівському районах (рис. 1). У межах регіону практично повсюдно є можливості для розвитку природоорієнтованих форм туризму (екологічного, активного, екстремального тощо).

Історико-культурні ТРР приурочені до південних районів області (Острозького, Радивилівського, Дубенського). Найвідоміші об'єкти – Державні історико-культурні заповідники у м. Острог та м. Дубно, Національний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви». У Зарічненському та Володимирецькому районах формується новий осередок туристської активності на базі найдовшої (106 км) у Європі діюча вузькоколійної дороги «Антонівка-Зарічне».

Загалом за насиченістю, різноманітністю і перспективами залучення ТРР до використання, найкращі умови склалися у Острозькому, Зарічненському та Рокитнівському районах. Привабливими також є території Рівненського, Володимирецького, Березнівського, Дубенського районів.

Як показало проведене нами дослідження, у області не сформувалася відповідна до потенціалу ТРР система закладів розміщення туристів. Зокрема, показники готельних послуг, наведені у табл. 1, свідчать, що за останнє десятиліття практично відсутні зміни кількості готелів при зростанні їх номерного фонду та одноразової місткості. Кількість приїжджих, що обслуговувалися готелями, мала тенденцію до зростання у період 2000-2006 рр., а починаючи з 2007 року – скорочується. У територіальному розрізі 34% потужностей готелів розміщені у обласному центрі, ще 13% зосереджено у трьох найбільших містах області (м. Дубно, м. Кузнецовськ, м. Острог).

Рівень забезпеченості готелями у області близький до середнього по Україні (2,3 місця на 1000 жителів) та повільно зростає. Далекими від оптимальних є показники завантаженості готелів, які в останні роки знижуються. В середньому в Україні коефіцієнт використання місткості – 0,3. Оптимальним вважається рівень 0,6-0,8, який забезпечує необхідний рівень рентабельності, а межею виживання вважається 0,4.

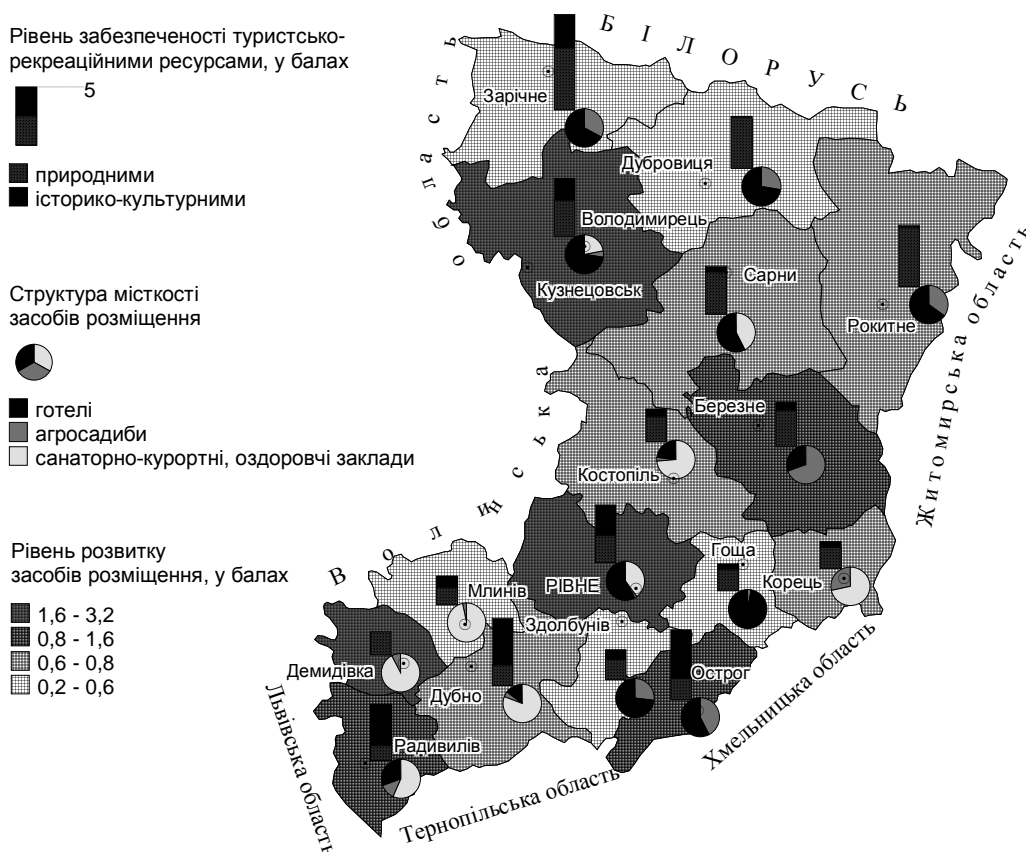

Рис. 1. Туристсько-рекреаційні ресурси Рівненської області

Найвищі показники використання місткості (понад 0,4) мають готелі м. Здолбунова (потужний залізничний вузол) та м. Кузнецовська (місто-супутник Рівненської АЕС). Найнижчі показники (до 0,1) зафіксовано у північних районах: Заріченському, Рокитнівському, Сарненському, Березнівському (табл. 1).

Нами встановлено, що на коефіцієнт використання місткості суттєвий вплив має транспортна доступність туристського центру. Враховуючи відстань до головних автомобільних і залізничних магістралей області, було виділено 5 груп туристських центрів за рівнем транспортної доступності. Туристські центри з найкращою транспортною доступністю – це ті, які розміщені на відстані менше 5 км, а з найгіршою – на відстані понад 50 км від головних магістралей. Найгіршою транспортною доступністю характеризуються західна частина Заріченського та північно-східна частина Рокитнівського районів. Низькою є транспортна доступність Дубровицького, Володимирецького, Березнівського районів.

Отже, в області наявні суттєві проблеми у функціонуванні ринку готельних послуг, які пов'язані із низьким рівнем забезпеченості регіону готелями, їх концентрацією у обласному центрі та низькими показниками використання місткості у районах із поганою транспортною доступністю.

Таблиця 1

Розвиток готельного господарства у Рівненській області

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Кількість готелів та інших місць для тимчасового проживання	23	20	19	21	22	22	22	23	22	23
Кількість номерів	1018	886	868	1286	1221	1200	1196	1241	1114	1165
Житлова площа всіх номерів, тис.м ²	15,9	14,5	14,0	22,0	22,6	22,4	22,3	23,8	23,5	24,2
Одноразова місткість, місць	1833	1602	1547	2590	2541	2519	2503	2675	2624	2760
Обслужено приїжджих, тис. осіб	66,4	81,8	65,5	88,5	87,8	90,7	95,9	89,9	73,6	60,5
Забезпеченість готелями, місць на 1000 жителів	1,6	1,4	1,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,4
Коефіцієнт використання місткості	0,19	0,34	0,39	0,31	0,30	0,35	0,31	0,21	0,24	0,19

Кількість закладів санаторно-курортного типу у області станом на 2009 рік зрівнялася із кількістю готелів і становить 23 одиниці, з них 9 – санаторії, 6 – санаторії-профілакторії, 8 – бази та інші заклади відпочинку, можуть виступати як альтернатива розміщення туристів. Особливо це стосується баз відпочинку, місткість яких становить 1156 місць, щороку у них зупиняється понад 10 тис. осіб.

Обмеженою є інформація про приватні засоби розміщення. У області зареєстровано 90 агросадиб, загальна місткість яких становить близько 400. Найбільше туристів у 2009 році відпочило у Березнівському, Демидівському та Радивилівському районах. Проте, приватні помешкання інколи не гарантують відповідного рівня безпеки проживання й санітарно-гігієнічних умов, часто працюють на тіньовому ринку, тому мають обмежені можливості для відкритого просування послуг, або ж займають на ринку пасивну позицію.

Проведене дослідження дозволило виділити такі групи районів: 1) райони, де недостатній розвиток засобів розміщення лімітує ефективне використання ТРР (Дубровицький, Зарічненський, Млинівський, Острозький, Рокитнівський райони); 2) райони, у яких рівень розвитку засобів розміщення в цілому відповідає потенціалу ТРР (Березнівський, Гоцанський, Дубенський, Здолбунівський, Корецький, Костопільський, Сарненський); 3) райони, у яких рівень розвитку засобів розміщення стимулює використання ТРР (Володимирецький, Демидівський, Радивилівський, Рівненський). Слід звернути увагу на розвиток закладів розміщення туристів у районах першої групи. Причому, напрямки удосконалення існуючої мережі слід узгоджувати із видовою структурою ТРР. Зокрема, для Дубровицького, Зарічненського, Рокитнівського, Млинівського районів, де яскраво виражена природна складова ТРР, актуальним є стимулювання розвитку баз відпочинку, гостьових будинків, кемпінгів, мотелів, пансіонатів, туристських баз, хостелів, агросадиб, які придатні для організації природоорієнтованих видів туризму. Для Острозького району актуальним є розширення потужностей готелів,

агроготелів, туристських комплексів, які забезпечуватимуть потреби пізнавального, ділового, сакрального, ностальгійного, освітнього та інших видів туризму. Зауважимо, що розбудову мережі закладів розміщення туристів слід проводити лише паралельно із покращенням транспортної доступності туристських центрів та активним маркетингом території, завдання якого – формувати та підтримувати позитивний туристський імідж Рівненської області.

Список літератури

1. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення: ДСТУ 4527:2006. – [Чинний від 2006-10-01]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.info-tour.org/geo_html/chapter9/.../dstu_4527_2006.xls – 01.12.2010
2. Багрова Л.А. Рекреационные ресурсы (подходы к анализу понятия) / Л.А. Багрова, Н.В. Багров, В.С. Преображенский // Изв. АН СССР. — Сер. геогр. — 1977. - № 92. — С. 5-12.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: / О.О. Бейдик. // Монографія– К.: Київський університет, 2001. – 395 с.
4. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: навчальний посібник для студентів географічних та природничо-географічних факультетів пед. ін-тів / М. П. Крачило – Київ : Вища школа, – 1994. – 191 с.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, – 2002. – 436 с.
6. Мироненко Н.С. Рекреационная география / Н.С. Мироненко, И.Т. Твердохлебов. — М.: Изд-во МГУ, 1981. – 286 с.
7. Стафійчук В.І. Рекреалогія: навчальний посібник / В.І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2006. – 264 с.
8. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В.П. Руденко. – Львів: Світ, 1993. – 240 с.
9. Яковенко И.М. Рекреационное природопользование: методология и методика исследований / И.М. Яковенко. – Симферополь: Таврия, 2003. – 335с
10. Токар А.И. Интегральная оценка обеспеченности рекреационно-туристическими ресурсами Ровенской области / А.И. Токар // Эко- и агротуризм: перспективы развития на локальных территориях: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Барановичи, 3-4 апр. 2009 г.) / редкол.: В. Н. Зуев (гл.ред.) [и др.]. — Барановичи: РИО БарГУ, 2009. – С. 23-25.

Романив О.Я. Развитие индустрии средств размещения туристов в контексте рационального использования туристско-рекреационных ресурсов Ровенской области / Романив О.Я., Яроменко О.В., Токар А.И. // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: География. – 2011. – Т. 24 (63). – №2, ч. 2 – С. 257-261.

В статье дана характеристика мощности и территориальной организации средств размещения туристов в Ровенской области. Установлено районы, в которых недостаточное развитие индустрии средств размещения ограничивает использование туристско-рекреационного потенциала. Разработаны предложения по усовершенствованию сети средств размещения.

Ключевые слова: туристско-рекреационные ресурсы, средства размещения, туристская инфраструктура

Romaniv O.J. Development of tourist accommodation industry in the context of rational use of recreational resources in Rivne region. / Romaniv O.J, Yaromenko O.V., Tokar O.I. // Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. – Series: Geography. – 2011. – Vol. 24 (63). – № 2, p. 2 – P. 257-261.

The article deals with the power and the territorial organization of tourist accommodations in Rivne region. Districts where the insufficient development of the accommodation industry limits the use of tourist and recreational potential are established. Proposals for the improvement of accommodations network are developed.

Keywords: tourism and recreation resources, accommodation, tourist infrastructure

Поступила в редакцию 08.04.2011 г.